

Motion till riksdagen 2012/13:N225

av Maria Ferm m.fl. (MP)

Övervakning, fildelning och integritet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avkriminalisera fildelning mellan privatpersoner för privat bruk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omförhandla det EU-direktiv som kräver kriminalisering av fildelning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att internetoperatörer inte ska lagra information om enskilda internetanvändares trafik.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man aldrig får kompromissa med den personliga integriteten och rätten till privatliv i framtida lagförslag som motiveras av skiv- och filmbolagsbranschens vinstintresse.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den s.k. Ipredlagen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se hur internetanvändares integritet och rätt till privatliv kan stärkas i den svenska lagstiftningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att riva upp eller omförhandla datalagringsdirektivet.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges regering bör samarbeta med andra länder som är kritiska till EU:s övervakningspolitik i syfte att förändra denna.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag till en lagändring som innebär att söktjänster på internet legaliseras.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkandena 7 och 8 hänvisade till JuU.

Motivering

Internets utveckling har gjort det möjligt att kopiera musik och film gränslöst, både geografiskt och till omfattningen. Själva kopieringen är dessutom helt kostnadsfri, förutsatt att nätet redan finns där. Det har gjort att den storskaliga distributionen av kultur såsom musik, fotografier och film numera kan utföras av privatpersoner utan ekonomisk vinning.

Dagens upphovsrätt har blivit frånsprungen av den tekniska utvecklingen. Cd-skivor och dvd-filmer som säljs i butiker eller som skickas med posten är på väg att fasas ut av moderna fildelningstekniker. Det faktum att distributörerna av musik och film räds den teknologiska utvecklingen bör inte vara ett hinder för densamma.

Att försöka förhindra fildelningen med rättsliga insatser för att rädda skivbranschen riskerar snarare att bli ett bakslag för alla internetanvändares personliga integritet.

Diskussionen om upphovsrättens relation till rätten till skydd för privatlivet och den enskildes integritet aktualiseras alltjämt med teknikens utveckling. Möjligheterna förbättras för enskilda att snabbt kopiera och överföra upphovsrättsskyddade verk via internet. Samtidigt kommer hårdare lagstiftning som vill lagra person- och trafikuppgifter från enskilda internetanvändare. Miljöpartiet anser att det behövs tydligare integritetsskydd för att undvika en situation (här särskilt avseende internetanvändare) där lagring sker för att kunna kriminalisera fildelare.

Enligt en undersökning från SOM-institutet är det bara 25 procent av svenska folket som anser att upphovsrätten, så som den är utformad i dag, bör bestå. Samtidigt vill 44 procent tillåta all fildelning. Bland de yngsta – de som har växt upp med nedladdning av musik och film som en självklarhet i vardagen – är det näst intill ingen som försvarar förbudet mot fildelning. Mest positiva till all fildelning är unga kvinnor.

Vill vi verkligen använda rättsväsendets resurser till att förfölja en hel ungdomsgeneration som laddar ned musik? Tre månader före valet år 2006 förklarade statsminister Fredrik Reinfeldt (M) att det aldrig skulle bli aktuellt, men nu är den storskaliga jakten igång. Vid tidigare riksdagsbehandling har denna motion avslagits, och under tiden har fildelarjakten fortskridit, vilket är anledningen till att vi återkommer med motionen i år.

Riv upp Ipredlagen

I Europaparlamentet har förslag om att införa förbud för dömda fildelare att använda internet förekommit. Detta förslag har lyckligtvis förkastats av en majoritet i parlamentet, men förslagen om orimliga inskränkningar av den enskildes integritet och rättigheter fortsätter att komma. Den borgerliga regeringen har försökt backa in i framtiden genom att driva igenom lagstiftning som nästintill privatiserar polisiära uppgifter och åsidosätter integriteten i

Fel! Okänt namn på

jakten på fildelare – den så kallade Ipredlagen som trädde i kraft den 1 juni 2009.

Ipredlagen minskar inte fildelningen och har inte lett till attitydförändringar om fildelning. Den har inte heller gjort att artister har fått mer betalt. Istället försvårar lagen brottsbekämpningen och sätter rättssäkerheten ur spel.

Enligt en undersökning från nätverksföretaget Cisco 2009 påverkade Ipredlagen fildelningen endast temporärt. Fildelningen minskade ett tag, för att sedan nå upp till samma nivåer som innan Ipredlagen infördes. Trots att Sverige inte var tvingat av EU-direktivet att lagstifta om rätten för upphovsrättsorganisationer att direkt hos domstol kräva ut personuppgifter om individer som de misstänker fildelar upphovsrättsskyddat material gav regering och en oenig riksdag upphovsrättsorganisationer närmast polisiära befogenheter.

Förut utreddes upphovsrättsbrott av polisen som i sin tur vände sig till domstol. Nu har istället upphovsrättshavare getts rätten att vända sig direkt till domstol med information om upphovsrättsbrott för att kräva ut personuppgifter (knutna till en specifik IP-adress). Detta informationsföreläggande åtföljs av en sekretess i en månad, då den som uppgifterna gäller ska få information om detta tidigast en månad och senast tre månader efter att detta skedde. Med stöd av denna sekretessmånad har upphovsrättsinnehavarna möjlighet att med abonnentuppgiften återigen vända sig till domstol och begära intrångsundersökning, närmast att likna vid privat husrannsakan, som regeringen själv skrev. Flera steg tas som underlättar för upphovsrättsinnehavare att själva driva rättsprocesser, något som i praktiken ersätter den roll som polis och åklagare tidigare haft i upphovsrättsmål.

Inte nog med att upphovsrättsinnehavarna getts polisära befogenheter; det finns en överhängande risk att nästa steg för företrädare för upphovsrättsinnehavarna är att kräva enskilda på stora belopp med hot om stämning inför domstol om de inte betalar direkt. Detta har exempelvis hänt i Danmark. Förutom de stora skadestånd människor riskerar att behöva betala måste efter en domstolsförhandling även motståndarsidans stora advokatkostnader betalas, vilket ofta inte kommer att täckas av hemförsäkring. Människor riskerar att försättas i personlig konkurs. Många kommer kanske inte att våga riskera detta och kan därför komma att betala fast de är helt oskyldiga.

Hoten om stämningar riskerar även att resultera i rena trakasserier mot enskilda som är oskyldiga. Frågan är också om lagen i flera delar innebär och riskerar att leda till att internetanvändare presumeras skyldiga till dess de bevisat sin oskuld. Det skulle vara ett rättsligt systemskifte om enskilda drabbas av skadeståndskrav utan rätt till rättvis rättegång, och det reser frågor om konsekvenserna av lagen överensstämmer med Europakonventionen.

Dagens rättspraxis visar att domstolar anser att innehavaren av ett internetabonnemang har bevisbördan. Den enskilde måste bevisa att han eller hon inte har genomfört den olagliga fildelningen som registrerats med hans eller hennes IP-adress. Denna utveckling är ytterst oroväckande för rättssäkerheten, och regeringen borde snarast tillsätta en utredning för att se hur internetanvändares integritet och rätt till privatliv kan stärkas i svensk lagstiftning.

Att fildelning registrerats på ett internetabonnemang innebär inte med automatik att det är innehavaren av abonnemang som gjort sig skyldig till

fildelningen. Förutom andra personer i hushållet eller gäster i bostaden använder sig många av trådlösa nätverk i dag. Faktum är att många får trådlösa nätverk av sin bredbandsleverantör utan att ha en aning om att de har ett trådlöst nätverk. Detta är givetvis egentligen inget problem eftersom trådlösa nätverk är oerhört praktiska, vilket också är anledningen till att så många använder sig av dem. Problemet är att det öppnar möjligheten för andra att använda sig av nätverken för exempelvis fildelning. Även om nätverken är låsta och krypterade är det relativt enkelt att ta sig förbi skyddet och använda sig av någon annans nätverk, någon som då riskerar att bli stämnd utan att ha gjort någonting.

Konsekvenserna av Ipredlagen har istället blivit att polisens brottsbekämpande arbete har försvårats. Internetbolagen slänger nu personuppgifter så snabbt som möjligt sedan lagen trädde i kraft, vilket gör att nätbrott blir svårare att utreda. Den aktivitet som tidigare gick att spåra vid brottsmisstanke kan nu vara omöjlig att finna.

Det finns i dag dessutom flera olika anonymitetstjänster på internet, och mer användning av dessa innebär en skrämmande utveckling där terrorism, pornografibrott, narkotikabrott, dataintrång och andra grova brott blir omöjliga att spåra. På så sätt finns det en djupgående motsättning mellan jakten på fildelare och övrig brottsbekämpning på internet.

Miljöpartiet ser informationsdelningen på internet som principiellt positiv, och vi motsätter oss därmed en total övervakning av internetanvändares aktiviteter. Europakonventionens regleringar om skyddet för privatliv måste respekteras. Miljöpartiet anser inte att den tekniska utvecklingen ska stoppas utan ser att den bl.a. sker utifrån människors behov och att detta är något som skivbolagsindustrin och övriga upphovsrättshavare måste anpassa sig efter. Skivbolagen behöver finna nya affärsmodeller som är anpassade till den moderna tekniken.

Kriminalisering av fildelning mellan privatpersoner

Frågan som riksdagen måste ta ställning till är om den ska införa övervakningslagar för att försöka förhindra att upphovsrättskyddat material kopieras för privat bruk och därmed samtidigt i praktiken ta bort rätten till privatliv för alla internetanvändare, eller om det behövs alternativa vägar för att kompensera upphovsrättsmakarnas rättigheter.

En studie gjord vid Princeton University har visat att världens 35 mest välbetalda artister i snitt tjänar 7,5 gånger mer på sina turnéer än på sin skivförsäljning. Motsvarigheterna till att ladda hem musik på internet har funnits länge. För 20 år sedan kopierade var och varannan person kassettband. Många hade en dubbeldäckare hemma vars enda egentliga syfte var att underlätta kopiering, men då var det aldrig tal om att göra husrannsakan hemma hos tonåringar. Tvärtom har det sedan länge funnit en acceptans i Sverige för att kopiera musik för icke-kommersiellt bruk.

Miljöpartiet anser att kopiering för privat bruk bör avkriminaliseras. Ändringarna i upphovsrättslagen från år 2005 bör ses över och Sverige bör ta

Fel! Okänt namn på

initiativ till att förhandla om de internationella avtal och EU-direktiv som Sverige ingått, nämligen Wipo Copyright Treaty respektive EU:s Copyright Directive som därefter ingicks.

Upphovsrättens konkurrens med den personliga integriteten

Miljöpartiet anser att ett upprätthållande av dagens förbud mot användande av o tillåtet utlagt skyddat material på internet och digitala nätverk, för att nå framgång, kräver en ökad övervakning av individers beteende. Miljöpartiet anser inte att den personliga integriteten och rätten till privatliv ska behöva stryka på foten för deras kortsiktiga ekonomiska vinstintresses skull.

Datalagringsdirektivet

EU:s datalagringsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG av den 15 mars 2006 om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät och om ändring av direktiv 2002/58/EG) är en av flera integritetskränkande "anti-terrorlagar" sedan den 11 september 2001, de flesta av dem med sin grund i EU-direktiv. Tillsammans med FRA-lagen och Ipred utgör datalagringen ett avsteg från ett tolerant och öppet samhälle som respekterar privatlivet. Det handlar om grundbultar i det demokratiska samhället som hotas genom övervakning, registrering och kartläggning av alla människor. Lagen innebär att telefoni- och internetleverantörer kommer att behöva lagra abonnentinformation i mellan sex månader och två år.

Regeringen har haft gott om tid på sig att protestera mot datalagringsdirektivet, men har valt att inte göra det. Deras passivitet har visserligen betytt att datalagringen försenats i Sverige, men i praktiken har de bara stått bredvid och väntat på att bli stämda och fällda för att inte ha infört det. Miljöpartiet däremot har en politik för att försvara integriteten.

Regeringen väntade med att införa direktivet tills efter valet 2010, men lade därefter fram en proposition om frågan som behandlades våren 2011. Miljöpartiet och Vänsterpartiet förhindrade en implementering genom att föreslå en minoritetsbordläggning av beslutet om att införa direktivet. Förslaget låg vilande under ett år, men antogs tyvärr i riksdagen våren 2012. Vi gröna fortsätter att vara motståndare till direktivet och vill att regeringen agerar inom EU för att riva upp eller omförhandla direktivet samt förändra inriktningen på EU:s övervakningspolitik.

Miljöpartiet har hela tiden motarbetat denna urholkning av integritetsskyddet, och det tänker vi fortsätta med. Om hela befolkningen övervakas i jakt på ett fåtal blir det inte bara kränkande utan även ineffektivt och dyrt. Det är fullständigt orimligt att bygga upp en massiv övervakningsapparat som enkelt

Fel! Okänt namn på

kan komma att missbrukas av framtida regeringar, EU eller USA genom dautlämningsavtal.

Övervakning måste vara proportionerlig och alltid vägas mot andra intressen. Grundprincipen för hur insamling av data ska ske är att det ska finnas en konkret misstanke och att det ska behövas domstolsbeslut mot en specifik individ. Regeringen borde ta upp frågan i EU om att riva upp eller omförhandla direktivet så att det blir frivilligt att införa för medlemsländer.

Det är möjligt att få direktivet prövat i Europarådets domstol för de mänskliga rättigheterna genom att en drabbad part lämnar in en personlig anmälan. I ett sådant fall kommer vi att stödja dem som anmäler ärendet dit, och det är rimligt att fördröja införandet av direktivet till dess beslut är fattat.

Det är också möjligt att samla en miljon namnunderskrifter i ett medborgarinitiativ i EU för att uppmana kommissionen att lyfta upp en fråga. Vi ställer oss mycket positiva till initiativ för att riva upp integritetskränkande EU-lagar.

Sveriges grundlag måste sätta en ram för vilka mänskliga rättigheter som är absoluta värden för att upprätthålla ett demokratiskt samhälle, värden på en grundnivå som inte får kränkas av vare sig regering eller EU. Terrorbekämpning och annan jakt på brottslingar måste alltid ske inom de ramar som ett demokratiskt och öppet samhälle sätter. Det slutliga steget i försvaret av våra rättigheter är grundlagen.

Det finns flera länder som är skeptiska till EU:s övervakningspolitik. Vi vill att en svensk regering ska arbeta tillsammans med dessa för att stoppa integritetsingreppen. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen tillkänna.

Söktjänster på internet

Sverige har i regeringsformen en mycket bra princip för fördelning av makten där domstolarna tolkar lagarna och riksdag och regering stiftar dem. Det har på sistone uppkommit mycket debatt i Sverige om olika domslut, och debatten är viktig och bra. Utifrån riksdagsperspektivet är det dock viktigt att vi håller oss ifrån att kritisera enskilda domar som sådana och istället tar fasta på hur lagarna borde vara utformade för att få ett för samhället så önskvärt resultat som möjligt.

Internet är mer och mer en del av det liv många lever i Sverige. De flesta i Sverige har också som grundprincip att det som är lagligt på internet ska vara lagligt utanför internet och tvärtom. Internet är en del av verkligheten precis som kvarterspizzeria är en del av verkligheten. Förhoppningsvis går kvarterspizzeria att nå via internet och internet att nå på kvarterspizzeria.

Det har dock visat sig att lagstiftningen, utefter de domslut som uppkommit, ibland inte är perfekt utformat för att ta fasta på internets naturliga del i världen idag.

Telefonkataloger i Sverige är inte olagliga även om företag och privatpersoner som förekommer i dem i vissa fall har begått, begår eller kommer att begå handlingar som är just olagliga. På samma sätt är det inte heller olagligt att referera till en olaglig handling eller ge en vägbeskrivning till någon som

Fel! Okänt namn på

frågar efter en svartklubb. I ett demokratiskt land är det viktigt att det finns yttrandefrihet och möjlighet att diskutera det mesta utan att alltför mycket är kriminaliserat.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi det naturligt att riksdagen begär att regeringen återkommer med ett lagförslag där det framgår att det i Sverige är lagligt att bedriva söktjänster på internet. Eftersom motionen avslagits tidigare återkommer vi nu till frågan.

Det är inte rimligt att det just på internet ska vara olagligt om det händer att träffar i en sökning refererar till personer som för tillfället begår handlingar som anses olagliga, lika lite som det är olagligt att i en telefonkatalog referera till dem.

Stockholm den 2 oktober 2012

Maria Ferm (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Agneta Börjesson (MP)